

РОЗДІЛ II. ОЛІМПІЙСЬКИЙ І ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

УДК [796.062:796.061.237]

DOI <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2022-3-04>

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНИХ КЛУБІВ

Аніканов І. В.

*аспірант кафедри гімнастики та спортивних єдиноборств
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-7277-5855
ivananikanov88@gmail.com*

Кокотєєва А. С.

*старший викладач
Національний університет «Одеська політехніка»
пр. Шевченка, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-6653-7471
kokotieieva.a.s@op.edu.ua*

Небож І. В.

*старший викладач
Національний університет «Одеська політехніка»
пр. Шевченка, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-8381-6907
i.v.neboz@op.edu.ua*

Ключові слова: *види фізкультурно-спортивних та оздоровчих організацій, засади та специфіка функціонування.*

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування організаційно-правових форм функціонування спортивних клубів в Україні. Методи дослідження: аналіз теоретичного матеріалу здійснювався враховуючи багатоплановість історичних, соціологічних, організаційно-управлінських, нормативно-правових та інших аспектів, які формують сутність досліджуваного питання. У ході дослідження був здійснений аналіз низки наукових публікацій, нормативних документів. Інтерпретація отриманих знань здійснювалася за допомогою методів порівняння та зіставлення, абстрагування, логіко-теоретичного аналізу. Метод системного підходу використовувався для прийняття логічних й послідовних рішень досліджуваної проблеми. Системний аналіз використано у ході дослідження сучасного стану функціонування спортивних клубів в Україні. Авторами встановлено, що розвиток системи спортивних клубів в Україні обґрунтований соціально-економічною цінністю всіх проявів спорту в ході реалізації пріоритетних завдань щодо популяризації та доступності спортивної та оздоровчої діяльності широких верств населення. Спортивні клуби розглянуто як суб'єкт організованої діяльності людей для вирішення широко спектру завдань з виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності. Спортивні клуби відіграють ключову роль в розвитку

спортивної індустрії та фітнес-індустрії. Спортивні клуби розглянуті як суб'єкти господарювання в контексті цивільно-правового регулювання. Зазначено, що спортивні клуби, можуть бути за своєю організаційно-правовою формою підприємствами або громадськими організаціями в частині здійснення ними комерційної діяльності, а також комерціалізації фізкультурно-спортивних та оздоровчих послуг. Зазначено, що значна частина відносин у сфері фізичної культури і спорту являє собою певну прогалину в національному законодавстві. Авторами наголошується на тому, першочерговим завданням державної політики у сфері регулювання відносин суб'єктів управління фізичної культури і спорту є визначення оптимальної організаційно-правової форми спортивного клубу як юридичної особи в контексті сучасних вимог до його правосуб'єктності. Враховуючи розгалуженість мережи спортивних клубів за своїм функціональним призначенням, актуальним та не повною мірою вирішеним питанням сучасності є можливість надання спортивним клубам широкого вибору організаційно-правових форм від громадської організації до комерційного підприємства, з урахуванням специфіки господарської діяльності.

SYSTEMATIC ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORMS OF ACTIVITY OF SPORTS CLUBS

Anikanov I. V.

*Postgraduate Student at the Department Gymnastics and Sports Wrestling
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Staroportofrankivska str., 26, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7277-5855
ivananikanov88@gmail.com*

Kokotieieva A. S.

*Senior Lecturer
Odesa Polytechnic National University
Shevchenko Ave., 1, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6653-7471
kokotieieva.a.s@op.edu.ua*

Nebozh I. V.

*Senior Lecturer
Odesa Polytechnic National University
Shevchenko Ave., 1, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8381-6907
i.v.nebozh@op.edu.ua*

Key words: *types of sports and health organizations, principles and specifics of functioning.*

Purpose of the study is a theoretical substantiation of the organizational and legal forms of functioning of sports clubs in Ukraine. Research methods: the analysis of the theoretical material was carried out taking into account the diversity of historical, sociological, organizational, managerial, legal and other aspects that form the essence of the issue under study. In the course of the study, an analysis of a number of scientific publications and regulatory documents was carried out. The interpretation of the acquired knowledge was carried out using the methods of comparison, abstraction, logical-theoretical

analysis. The system approach method was used to make logical and consistent solutions to the problem under study. System analysis was used in the study of the current state of the functioning of sports clubs in Ukraine. The authors found that the development of the system of sports clubs in Ukraine is justified by the socio-economic value of all manifestations of sports in the course of the implementation of priority tasks for the popularization and experience of sports and health activities of the general population. Sports clubs are considered as a subject of people's organized activities to solve a wide range of tasks for identifying and unified comparison of people's achievements in certain types of physical exercises, technical, intellectual and other training through competitive activities. Sports clubs play a key role in the development of the sports industry and the fitness industry. Sports clubs are considered as business entities in the context of civil law regulation. It is noted that sports clubs can, according to their organizational and legal form, be enterprises or public organizations in terms of their commercial activities, as well as the commercialization of physical culture, sports and health services. It is noted that a significant part of the relations in the field of physical culture and sports represents a certain gap in the national legislation. The authors emphasize that the primary task of state policy in the field of regulation of relations between subjects of physical culture and sports management is to determine the optimal organizational and legal form of a sports club as a legal entity in the context of modern requirements for its legal personality. Considering the branching of the network of sports clubs in terms of their functional purpose, an urgent and not fully resolved issue of our time, it is possible to provide sports clubs with a wide choice of organizational and legal forms from a public organization to a commercial enterprise, taking into account the specifics of economic activity.

Постановка проблеми. Клубна форма організації фізкультурно-спортивної та оздоровчої роботи характерна для більшості стран світу. Спортивні клуби в Україні позиціонуються як найвища, найбільш ефективна первинна організація. Дослідники теорії та практики в сфері фізичної культури і спорту приділяють увагу обґрунтуванню різних аспектів діяльності спортивних клубів [2; 3; 7]. Останнім часом діяльність спортивних клубів стала предметом дослідження фахівців сфери спортивного права та соціології [1; 8; 9]. Однак комплексних досліджень багатовекторної діяльності спортивних клубів різних організаційно-правових форм проводилося недостатньо. Цей факт підтверджується основними положеннями Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року, в якій наголошено на необхідності організаційних змін ефективної взаємодії суб'єктів сфери фізичної культури і спорту [6].

Мета статті – теоретичне обґрунтування організаційно-правових форм функціонування спортивних клубів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасного стану функціонування сфери фізичної культури і спорту свідчить про те, що ідеологічні, науково-методичні, організаційні, нормативно-правові та фінансові умови функціонування існуючої системи фізичної культури і спорту не відповідають

суспільним запитам і потребам держави, а також європейським стандартам. В основі механізму саморозвитку системи пропонується створення багатофункціональних та доступних об'єктів спортивної інфраструктури; стимулювання розвитку суб'єктів сфери, зокрема спортивних клубів щодо надання фізкультурно-спортивних та оздоровчих послуг; стимулювання меценатства та розвиток державно-приватного партнерства; цифрова взаємодія між Міністерством молоді і спорту України та іншими суб'єктами сфери фізичної культури і спорту [6]. В рамках реформування сфери фізичної культури і спорту передбачається реформування системи резервного спорту шляхом законодавчого удосконалення діяльності спортивних клубів різної форми власності, розгалуження їх мережі на місцевому рівні.

Спортивний клуб слід розглядати як складну відкриту систему, яка створена для цілей фізичного вдосконалення людини, для розвитку фізичної дієздатності людей з інвалідністю.

Визначення правового статусу спортивного клубу, його організаційно-правова форма (форми), а також обсяг правосуб'єктності визначають специфіку відповідних організаційно-господарських відносин. В Україні існує велика кількість спортивних клубів різного спрямування та походження, серед яких є клуби з популяризації різних видів спорту. Серед таких є клуби,

які забезпечують професійну підготовку спортсменів, а деякі відносяться до фітнес-індустрії. В основу такого розподілу покладено кінцевий результат діяльності людини, її характер та цілу низку суміжних змістовних ознак.

До першого різновиду спортивних клубів відносяться такі, що належать до системи професійного спорту. Тобто вони мають на меті створення умов для досягнення найвищих спортивних результатів шляхом участі в офіційно організованих спортивних змаганнях, що проводяться під егідою відповідних федерацій, до складу якої вони входять.

В Україні паралельно функціонують фізкультурно-спортивні організації, до яких можна віднести ті клуби, що надають послуги для досягнення особистих результатів фізичного розвитку, підтримання фізичної форми шляхом відвідування фітнес-центрів, тренажерних залів, а також заняття фізичною культурою і спортом у закладах освіти.

Своєрідним індикатором різниці такої правової природи є особливості змісту правосуб'єктності відповідних юридичних осіб. Тому в першу чергу інтерес дослідження спрямований на визначення власне організаційно-правових форм таких організацій. Адже тільки за цієї умови можна аналізувати усі наступні правові аспекти їх створення, обсягу правосуб'єктності, форм функціонування, ліквідації та реорганізації, правової природи відносин з іншими суб'єктами фізкультурно-спортивної та оздоровчої діяльності. Щодо організаційно-правової форми юридичних осіб як таких, то слід зазначити, що законодавство містить різні їх класифікації, зокрема залежно від форм власності, визначених цивільним та господарським законодавством України, способів створення підприємств, порядку управління тощо. Юридичне значення класифікації господарських організацій згідно із Господарським Кодексом України полягає в необхідності подальшої деталізації окремих організаційно-правових форм у спеціальних законах (зокрема Законі України «Про фізичну культуру і спорт»).

Проаналізувавши думки правників щодо поняття та складу правових відносин, пропонуємо розглянути та охарактеризувати сучасні організаційно-правові форми спортивних клубів. Інституціоналізація спортивних клубів отримала правове закріплення в понятті юридичної особи, яка є видом суб'єктів правовідносин у сфері фізичної культури і спорту.

Юридичною особою згідно зі статтею 80 Цивільного кодексу України є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. У розділі II Закону України «Про фізичну культуру і спорт» передбачено перелік юридичних

осіб, а саме спортивних клубів. Причому спортивним клубам надається право здійснювати суміжні види господарської діяльності, а саме: надання послуг населенню з профілактики окремих видів захворювань, професійної реабілітації, організації і проведення культурно-масових заходів із залучення професійних спортсменів, інструкторів, тренерів. Однак відповідно до 55 та 88 статей Господарського кодексу України і 84 та 116 статей Цивільного кодексу України як основна, так і додаткові види діяльності спортивних клубів, як суб'єктів правових відносин, повинні обов'язково визначатися у статуті (положенні) [9]. Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді.

Відповідно до положень Цивільного кодексу України спортивні клуби бувають різних форм власності: державної, комунальної, приватної та змішаної форми власності. Спортивні клуби можуть бути як комерційними, так і некомерційними. Також вважаємо за необхідне зазначити, що у формі непідприємницького фізкультурно-спортивного товариства в Україні діють фізкультурно-спортивні товариства, спортивні федерації, громадські організації спортивної спрямованості учнів та студентів, громадські організації спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту, а також спортивні клуби. Усі вони створюються і діють відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» й створюються у формі громадського об'єднання, діють на підставі своїх статутів. Відповідно до частини 1 статті 14 Закону України «Про громадські об'єднання» легалізація (офіційне визнання) об'єднань громадян є обов'язковою і здійснюється шляхом їх реєстрації або повідомлення про заснування [4]. Згідно зі статтею 84 Цивільного кодексу України в Україні комерційні спортивні клуби можуть створюватися у формі підприємницького товариства: товариства з повною відповідальністю, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю або акціонерного товариства. Найчастіше в нашій країні комерційні спортивні клуби у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Специфічною ознакою є отримання прибутку від своєї діяльності.

На думку фахівців спортивного права, з якою ми погоджуємося, специфіка прав та обов'язків суб'єктів спортивних правовідносин складна та не до кінця законодавчо врегульована, наявність правозастосовних колізій призводить до того, що значний масив правових відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні залишається поки що поза межами дії норм прав.

Висновки. Проведений аналіз особливостей функціонування спортивних клубів в Україні

дозволив уточнити соціально-економічну сутність цих фізкультурно-спортивних організацій, а саме виявити, що ця система представляє розгалужений комплекс, який значно впливає на економіку та рівень життя населення регіонів та держави в цілому.

Підтверджено, що в організаційно-економічному механізмі інноваційного розвитку спортивних клубів доцільно враховувати принципіву можливість провадження ними розширеної господарської діяльності на основі оновленої нормативно-правової бази, в якій розшириться зміст та врегулюються питання комерційної

діяльності спортивних клубів різних форм власності та, відповідно, різних за функціональним призначенням. Із цією метою необхідно розробити управління спортивними клубами із використанням ними стимулюючих переваг ринку фізкультурно-спортивних послуг, забезпеченням їхньої фінансової стійкості та умов сталого розвитку.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають в аналізі вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо оцінки соціально-економічного потенціалу діяльності тенісних спортивних клубів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Батюк А.М. Інституціоналізація фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві. *Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління*. Зб. наук. пр. Донецьк. 2013. Випуск 14. С. 124–133.
2. Борисова О.В., Петрушевський Є.І. Система організації та управління спортом в Україні в умовах глобалізації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2018. № 3. С. 3–7.
3. Мічуда Ю.П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку: закономірності функціонування і розвитку. Київ : Олімпійська література, 2007. 216 с.
4. Про громадські об'єднання : Закон України. № 4572-VI, за станом від 12.06.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 04.09.2022).
5. Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту : Наказ Міністерства молоді та спорту України від 28 березня 2013 р. № 559/23091. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13> (дата звернення: 17.10.2022).
6. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020> (дата звернення: 10.10.2022).
7. Приходько В.В. Формування сучасної системи підготовки спортсменів : монографія. Дніпро : Інновація, 2019. 384 с.
8. Романенко Л.В. Організаційно-правові засади управління фізичною культурою та спортом в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2019. 227 с.
9. Заїченко Л.І. Спортивний клуб в системі господарсько-правових відносин : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.04. Харків, 2015. С. 7–48.

REFERENCES

1. Batiuk A.M. (2013). Instytutsionalizatsiia fizychnoi kultury i sportu v suchasnomu suspilstvi. [Institutionalization of physical culture and sports in modern society]. *Suchasni suspilni problemy u vymiri sotsiolohii upravlinnia*. Zb. nauk. pr. Donetsk. 14. pp.124–133. (in Ukrainian).
2. Borysova O.V., Petrushevskiy Ye.I. (2018). Systema orhanizatsii ta upravlinnia sportom v Ukraini v umovakh hlobalizatsii. [The system of organization and management of sports in Ukraine in the conditions of globalization]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*. №3. pp. 3–7. (in Ukrainian).
3. Michuda Yu.P. (2007). Sfera fizychnoi kultury i sportu v umovakh rynku: zakonmirnosti funktsionuvannia i rozvytku. [The sphere of physical culture and sports in market conditions: patterns of functioning and development]. Kyiv : Olimpiiska literatura; 216 p. (in Ukrainian).
4. Pro hromadski ob'iednannia [About community associations] : Zakon Ukrainy. № 4572-VI, za stanom vid 12.06.2022p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (accessed 04.09.2022) (in Ukrainian)
5. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho sotsialnoho standartu u sferi fizychnoi kultury i sportu [On the approval of the State social standard in the field of physical culture and sports] : Nakaz Ministerstva molodi ta sportu Ukrainy vid 28 bereznia 2013 p. № 559/23091. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0559-13>. (accessed 17.10.2022) (in Ukrainian)
6. Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku [On the approval of the Strategy for the development of physical culture and sports for the period until 2028]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 lystopada 2020 p. No.1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020> (application date 10.10.2022) (in Ukrainian)

7. Prykhodko V.V. (2019). Formuvannia suchasnoi systemy pidhotovky sportsmeniv [Formation of a modern system of training athletes] : monohrafiia. Dnipro : Innovatsiia, 384 p. (in Ukrainian)
8. Romanenko L.V. (2019). Orhanizatsiino-pravovi zasady upravlinnia fizychnoiu kulturoiu ta sportom v Ukraini [Organizational and legal principles of management of physical culture and sports in Ukraine]: (PhD Thesis), Kharkiv, 227 p. (in Ukrainian)
9. Zaichenko L.I. (2015). Sportyvnyi klub v systemi hospodarsko-pravovykh vidnosyn. [Sports club in the system of economic and legal relations]. (PhD Thesis). Kharkiv. pp. 7–48. (in Ukrainian)